

AZƏRBAYCAN DİLİ

FƏNNİ ÜZRƏ ELEKTRON DƏRS VƏSƏİTİ

IV. Morfologiya

44. Zərf

Zərf

Hərəkətin tərzini, zamanını, yerini, miqdarını və s. Bildirən nitq əsas hissəsinə zərf deyilir. Zərflər **necə? nə zaman? nə vaxt? hara? nə qədər? nə üçün?** Və s. suallarından birinə cavab verir.

Zərfə aiddir

Felə

Qatar
stansiyada
dayanmadı.

Feli sifətə

Dərsini **yaxşı**
oxuyan qızı
müəllim
təriflədi.

Feli
bağlamaya

Afət qapını
hirslə çırpıb
çölə çıxdı.

Məsdərə

Belə sənətkarı
yaxından
tanımaq mənə
nəsib oldu.

Isim ya zərf	Sifət ya zərf	Say ya zərf
<u>Axşam</u> soyuq idi. -isim Dünən gəzməyə <u>axşam</u> çıxmışdıq.- zərf	Afət <u>gözəl</u> qızıdır. -Sifət Natiq <u>gözəl</u> danışdı. –zərf	İclasa <u>az</u> adam yığılmışdı. –say Bu gün Aytən çox <u>az</u> danışdı. –zərf

Sözün isim ya zərf , say ya zərf, sifət ya zərf olduğunu müəyyənləşdirmək üçün həmin sözün fələ aid olub olmamasına fəki vermək lazımdır.

IV.Morfologiya

45. Zərfin quruluşca növləri

Zərfin quruluşca növləri

```
graph TD; A[Zərfin quruluşca növləri] --> B[Sadə kök]; A --> C[Düzəltmə kök+ leksik şəkilçisi]; A --> D[Mürəkkəb Kök+ kök];
```

Sadə
kök

Düzəltmə
kök+ leksik şəkilçisi

Mürəkkəb
Kök+ kök

IV. Morfologiya

46. Düzəltmə zərflər

Düzəltmə zərflər

1	- ca ²	Ehmal- ca, türk- cə, yaş- ca
2	- casına ²	Hiyləgər- cəsinə, düşmən- cəsinə, açıq- casına
3	- yana - yanə - anə	Dost- yana, şair- anə, dahi- yanə
4	- dan ²	Ürək- dən, bərk-dən, asta- dan
5	- ən	Qəsd- ən, qəflət- ən, daxil- ən
6	- la ²	Güc- lə, ürək- lə, sevinc- lə
7	- aki ²	Yan- aki, çəp- əki
8	- ası ²	Yan- ası, doğran- ası, danış- ası

IV. Morfologiya

47. Mürəkkəb zərflər

Mürəkkəb zərflər

	Əmələgəlmə yolları	Nümunələr
1	Sadə sözlərin təkrarı ilə	Yavaş- yavaş, tez- tez, asta- asta
2	Biri və ya hər ikisi şəkilçi qəbul etmiş sözlərin təkrarı ilə	İldən- ilə, birdən- birə, qabaq- qabağa
3	Antonim və yaxud yaxın mənalı sözlərin yanaşı işlənməsi ilə	Gec- tez, əvvəl- axır, bugün- sabah, ara- sıra
4	Yönlük halda işlənmiş bir sayına digər sayların qoşulması ilə	Birə- iki, birə- beş, birə- min, birə- on
5	Ba ² bitişdiricili sözlərin təkrarı ilə	Üzbəüz, dalbadal, taybatay
6	Müxtəlif mənalı sözlərin birləşməsi ilə	Addımbaşı, hərdənbir, gözucu, üzüyuxarı, arabir

IV.Morfologiya

48. Zərfin mənacə növləri

Zərfin mənaca növləri

	Zərfin mənaca növləri	Qaydası	Sualı	Misal
1	Tərzi-hərəkət zərfləri	Hərəkətin icra tərzini bildirən zərflərə tərzi-hərəkət zərfləri deyilir.	Necə? Nə cür?	O bu işə <u>ürəklə</u> başladı.
2	Zaman zərfləri	Hərəkətin icra olunduğu (olunmadığı) zamanı bildirən zərflərə zaman zərfləri deyilir.	Nə zaman? Nə vaxt? Haçan?	Xalid <u>dünən</u> bu xəbəri bizə çatdırdı.

	Zərfin mənaca növləri	Qaydası	Sualı	Misal
3	Yer zərfləri	Hərəkətin icra olunduğu (olunmadığı) yeri bildirən zərflərə yer zərfləri deyilir.	Hara? (haraya?) Harada? Haradan?	Gəmi <u>Bakı</u> <u>limanına</u> yan aldı.
4	Miqdar zərfləri	Hərəkətin miqdarını və ya dərəcəsini bildirən zərflərə miqdar zərfləri deyilir.	Nə qədər? Neçə?	Anam bu işin düzəlməsinə <u>çox vaxt</u> sərf etdi.
5	Səbəb zərfləri	Hərəkətin icra səbəbini bildirən zərflərə səbəb zərfləri deyilir.	Nə üçün? Niyə? Nə səbəbə?	<u>Qorxudan</u> uşaqların ayağı əsirdi.